

**STATE POLICY FOR SUPPORTING SMALL BUSINESS AND
ENTREPRENEURSHIP: MODERN TRENDS AND DEVELOPMENT
STRATEGIES**

Khujamurodov Diyorbek

Abstract

This article comprehensively analyzes the current state of the government policy for supporting small business and private entrepreneurship in the Republic of Uzbekistan, focusing on its legal and institutional framework, as well as financial and tax mechanisms. It examines the role of small business in the national economy, its contribution to employment generation, and the quantitative outcomes of ongoing government reforms based on statistical data. In addition, a comparative analysis of the relevant experiences of developed countries is presented to identify effective approaches for fostering entrepreneurship and sustainable economic development.

Keywords

small business, private entrepreneurship, financial instruments, preferential lending, tax policy, digital transformation, economic growth.

**KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN
QO‘LLAB-QUVVATLASH SIYOSATI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA
RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI**

Xo‘jamurodov Diyorbek Ulug‘bek o‘g‘li

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash siyosatining hozirgi holati, huquqiy-institutsional asoslari, moliyaviy va soliq mexanizmlari kompleks tarzda tahlil qilingan. Kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi o‘rni, aholi bandligini ta’minlashdagi ahamiyati, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlarning miqdoriy natijalari statistik ma’lumotlar asosida yoritilgan, shuningdek rivojlangan mamlakatlarning tegishli tajribasi qiyosiy tahlil qilingan.

Kalit soʻzlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, moliyaviy instrumentlar, imtiyozli kreditlash, soliq siyosati, raqamli transformatsiya, iqtisodiy oʻsish.

Kirish. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik istalgan mamlakat iqtisodiyotining eng dinamik va ijtimoiy ahamiyatga ega tarmogʻi hisoblanadi. U aholi bandligini taʼminlash, isteʼmol bozorini xilma-xil tovar va xizmatlar bilan toʻyintirish, raqobat muhitini shakllantirish hamda hududlarning muvozanatli rivojlanishiga xizmat qiladi. Oʻzbekiston Respublikasida soʻnggi yillarda amalga oshirilayotgan tub islohotlar natijasida kichik biznesni qoʻllab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biriga aylandi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish “strategik yoʻl” sifatida belgilangani bu sohaning milliy iqtisodiyot taraqqiyotidagi oʻrnini yanada oshirmoqda.¹

Tarixiy jihatdan yondashilganda, Oʻzbekistonda kichik biznesni qoʻllab-quvvatlash siyosati bir necha bosqichni bosib oʻtdi: dastlabki bosqichda (1990-yillar) tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslari shakllantirildi; ikkinchi bosqichda (2000-yillar) soliq va litsenziyalash tizimi soddalashtirildi; uchinchi, hozirgi bosqichda esa (2017-yildan buyon) tizimli institutsional islohotlar, raqamli xizmatlar va yirik moliyaviy dasturlar joriy etilmoqda. Ushbu evolyutsion yondashuv sohaning barqaror rivojlanishi uchun zarur institutsional muhitni bosqichma-bosqich shakllantirishga xizmat qildi. Mavzuning dolzarbligi shundaki, kichik biznesning barqaror rivojlanishi koʻp jihatdan davlat tomonidan yaratilayotgan moliyaviy, huquqiy va infratuzilmaviy shart-sharoitlarga bogʻliq. Shu sababli mavjud qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini ilmiy jihatdan tahlil qilish, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda sohani yanada rivojlantirish boʻyicha asoslangan takliflar ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi — Oʻzbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni davlat tomonidan qoʻllab-quvvatlash siyosatining hozirgi holatini tahlil qilish, mavjud

¹Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev — Tadbirkorlikni qoʻllab-quvvatlash — strategik yoʻlimiz. — dunyo.info, 2025-yil 19-mart.

muammolarni aniqlash va sohani rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi o'rnini baholash; huquqiy-institutsional bazani tahlil qilish; moliyaviy va soliq instrumentlarining samaradorligini o'rganish; xorijiy tajribani qiyosiy tahlil qilish; sohani rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish.

Adabiyotlar tahlili. Kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash masalalari jahon iqtisodiy fikri tarixida uzoq davrdan buyon o'rganib kelinmoqda. A. Smit o'zining klassik asarida erkin bozor va tadbirkorlik erkinligining boylik yaratishdagi rolini asoslab bergan bo'lsa, D. Nort institutsional o'zgarishlarning iqtisodiy faoliyatga ta'sirini tahlil qilgan. J. Shumpeter esa tadbirkorni innovatsion jarayonning markaziy sub'ekti sifatida talqin qilib, «ijodiy vayronagarchilik» kontsepsiyasi orqali kichik biznesning iqtisodiy dinamikadagi o'rnini ilmiy asoslab bergan. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan ishlab chiqilgan kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha uslubiy yondashuvlar ham jahon amaliyotida keng qo'llanilmoqda.

Mustaqil davlatlar iqtisodiyoti misolida esa O'zbekiston olimlaridan Sh.D. Ergashxodjaeva² innovatsion marketing va tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish masalalarini, O.A. Aripov³ kichik biznesni rivojlantirish hamda ishbilarmonlik muhitini yaratish yo'llarini, Sh.Sh. Boltayev va A.A. Raxmatov⁴ esa tadbirkorlikni innovatsion rivojlantirishning institutsional jihatlarini tadqiq etishgan. Bu tadqiqotlar kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning nazariy-uslubiy asoslarini boyitgan bo'lsada, so'nggi yillarda joriy etilgan yangi moliyaviy instrumentlar, soliq islohotlari va institutsional o'zgarishlarni kompleks tahlil qiluvchi tadqiqotlarga bo'lgan ehtiyoj hamon saqlanib qolmoqda — mazkur maqola aynan shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

² Ergashxodjaeva, Sh.D. (2014). Innovatsion marketing. — Toshkent: TDIU, 180 b.

³ Aripov, O.A. (2019). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish hamda ishbilarmonlik muhitini yaratish. — Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, №2, 12–18 b.

⁴ Boltayev, Sh.Sh., Raxmatov, A.A. (2019). Tadbirkorlikni innovatsion rivojlantirishning ayrim jihatlar. — Xalqaro moliya va hisob, №5, 45–52 b.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda umumilmiy tadqiqot usullaridan — tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni guruhlash, mantiqiy umumlashtirish va induktiv-deduktiv usullardan foydalanildi. Tahlil bazasi sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari, Milliy statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari, tijorat banklari va "Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi" AJning ochiq axborotlari, soliq siyosatiga oid rasmiy hujjatlar hamda ilmiy nashrlar qo'llanildi. Tadqiqot 2020–2027-yillar davrini, jumladan 2026–2027-yillarga mo'ljallangan yangi dastur ko'rsatkichlarini qamrab oladi, bu esa siyosatning dinamikasini va istiqbolli yo'nalishlarini baholash imkonini beradi.

Tahlil va natijalar. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-sentabr holatiga respublikada faoliyat yuritayotgan korxona va tashkilotlar soni 465,6 mingtani tashkil etib, ularning 395,6 mingtasi, ya'ni 85 foizi kichik korxona va mikrofirmalar hissasiga to'g'ri kelgan.⁵ Bu ko'rsatkich kichik biznesning O'zbekiston iqtisodiyotidagi ustuvor o'rnini yaqqol tasdiqlaydi. Davlat rahbari tomonidan 2025-yilda kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 55 foizga yetkazish va soha orqali 70 milliard dollarlik qo'shilgan qiymat yaratish, shuningdek, kichik biznes eksportini 9 milliard dollardan 12 milliard dollarga oshirish vazifalari belgilangan.⁶

Bundan tashqari, kichik biznesning ijtimoiy ahamiyati ham katta: davlat dasturlarida 1,5 million doimiy ish o'rni yaratish va sohada band aholi ulushini 75 foizga yetkazish maqsad qilib qo'yilgan. Bu ko'rsatkichlar kichik biznesni nafaqat iqtisodiy o'sish, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning ham muhim omili sifatida belgilaydi.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning huquqiy poydevorini O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi PF-50-son "Kichik va o'rta biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni,

⁵O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari, 2025-yil 1-sentabr holatiga; keltirilgan: interspp.com, "O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari".

⁶Prezident Shavkat Mirziyoyev — Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash — strategik yo'limiz. — dunyo.info, 2025-yil 19-mart.

⁷shuningdek, 2022-yildagi PF-60-son “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni tashkil etadi⁸. Bundan tashqari, tadbirkorlar bilan bo‘lib o‘tgan navbatdagi ochiq muloqot natijalari bo‘yicha 2026–2027-yillarga mo‘ljallangan yangi chora-tadbirlar dasturi qabul qilindi, unga ko‘ra ushbu davrda tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va zarur infratuzilmaviy sharoitlarni yaratish uchun jami 270 trillion so‘m mablag‘ yo‘naltirilishi belgilangan.⁹

Huquqiy bazaning muhim jihatlaridan biri — tartibga solishning bashorat qilinuvchanligini oshirish maqsadida joriy etilgan “yagona sanadan yangi qoidalar” tamoyili bo‘lib, unga ko‘ra tadbirkorlik faoliyatiga yangi talablar faqat 1-yanvar yoki 1-iyuldan kuchga kiradi. Shuningdek, 2028-yil 1-yanvargacha “Birinchi imkoniyat” tamoyili joriy etilib, faoliyatining birinchi yilida ilk bor ma‘muriy huquqbuzarlik sodir etgan kichik tadbirkorlik subyektlari ma‘muriy javobgarlikdan ozod etiladi. Bu choralar tadbirkorlik muhitining bashorat qilinuvchanligi va ishonchliligini sezilarli darajada oshiradi. So‘nggi yillarda kichik biznesni moliyalashtirish tizimi sezilarli darajada takomillashtirildi. 2025-yilda kichik va o‘rta biznesni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash uchun 120 trillion so‘m mablag‘ ajratilishi rejalashtirilgan bo‘lib, shundan 22 trillion so‘mi to‘g‘ridan-to‘g‘ri kredit mablag‘lari sifatida ko‘zda tutilgan; kichik biznes subyektlariga 150 million so‘mgacha garovsiz kreditlar berish imkoniyati yaratilgan.¹⁰ 270 trillion so‘mlik yangi dastur doirasida esa tijorat banklari orqali kichik va o‘rta biznesga 250 trillion so‘m, shu jumladan tadbirkorlik dasturlari doirasida 30 trillion so‘m, “Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi” AJ orqali kamida 5 mingta loyihani moliyalashtirish uchun 4 trillion so‘m yo‘naltirilishi rejalashtirilgan.

⁷O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi PF-50-son Farmoni. “Kichik va o‘rta biznesning iqtisodiyotdagi o‘rni oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

⁸O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.

⁹O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti — tadbirkorlar bilan V ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida, 2026–2027-yillar dasturi. — president.uz, 2025-yil.

¹⁰Kichik biznesni rivojlantirishda davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari. — innoist.uz, ilmiy maqola, 2025-yil ma‘lumotlari.

Quyidagi 1-jadvalda 2025-yil va 2026–2027-yillarga mo‘ljallangan dastur ko‘rsatkichlari qiyosiy tarzda keltirilgan:

1-jadval

2026–2027-yillarga mo‘ljallangan dastur ko‘rsatkichlari

Yo‘nalish	2025-yil ko‘rsatkichi	2026–2027-y. dasturi
Jami moliyaviy qo‘llab-quvvatlash	120 trln so‘m	270 trln so‘m
Bevosita kredit mablag‘lari	22 trln so‘m	250 trln so‘m (banklar orqali)
Garovsiz kreditlar chegarasi	150 mln so‘mgacha	500 mln so‘mgacha (mikroloyihalar)
Soddalashtirilgan soliq chegarasi	1 mlrd so‘mgacha	5 mlrd so‘mgacha (2026-y. 1-iyundan)
Qo‘llab-quvvatlanadigan loyihalar soni	—	kamida 5 000 ta

Institutsional jihatdan muhim yangilik sifatida “Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi” AJ negizida “Biznesni kafolatlash milliy kompaniyasi” tashkil etilishi ko‘rsatilishi mumkin, u tadbirkorlarga kafolat va kafillik xizmatlarini kengaytirilgan shartlarda taqdim etadi. Xususan, ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish va “yashil” iqtisodiyot yo‘nalishidagi mikroloyihalar uchun ajratilgan 500 million so‘mgacha kreditlarni qayta moliyalashtirish, foiz stavkasini pasaytirish va yangi ish o‘rinlari yaratishga yo‘naltirilgan loyihalarni rag‘batlantirish mexanizmlari joriy etilmoqda.¹¹

Kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashning muhim yo‘nalishlaridan biri soliq yukini yengillashtirish va soliq ma‘muriyatchiligini soddalashtirishdir. 2019-yildan amalda

¹¹O‘zbekistonda 2026–2027-yillarda 5 mingta tadbirkorlik loyihalari amalga oshiriladi. — gazeta.uz, 2025-yil 29-sentabr.

bo'lgan soddalashtirilgan soliq rejimining 1 milliard so'mlik chegarasi narxlar o'sishi sharoitida ayrim tadbirkorlarni aylanmani yashirish yoki biznesni bir nechta subyektga bo'lishga undagan.¹² Ushbu muammoni bartaraf etish maqsadida 2026-yil 1-iyundan boshlab umumbelgilangan soliq tartibiga o'tish chegarasi bazaviy hisoblash miqdorining 12 ming baravariga, ya'ni taxminan 5 milliard so'mga oshirilishi belgilandi.¹³ Bu chora kichik biznesning tabiiy o'sishiga to'sqinlik qiluvchi omillarni bartaraf etib, tadbirkorlarni rasmiy faoliyat yuritishga rag'batlantiradi.

Raqamli transformatsiya yo'nalishida ham sezilarli ilg'or o'zgarishlar amalga oshirilmoqda: soliq hisobotlari va elektron hisob-fakturalarni birlashtirgan yagona raqamli platformalar joriy etilmoqda, IT Park rezidentlari uchun korporativ soliqlardan to'liq ozod qilish va jismoniy shaxslar daromad solig'ini pasaytirilgan stavkada belgilash kabi imtiyozlar amal qilmoqda.¹⁴ Davlat xizmatlarini yagona interaktiv platformalar orqali ko'rsatish amaliyoti ro'yxatdan o'tkazish, litsenziyalash va ruxsatnomalar olish muddatlarini qisqartirib, korrupsiya xavfini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Erishilgan yutuqlarga qaramasdan, sohada bir qator muammolar saqlanib qolmoqda: kredit resurslariga, ayniqsa uzoq muddatli va arzon moliyaviy vositalarga barcha hududlarda bir xilda teng kirish imkoniyatining yo'qligi; tadbirkorlarning moliyaviy savodxonlik darajasi pastligi sababli imtiyozli dasturlardan to'liq foydalana olmasligi; kafolat va kafillik institutlarining yosh tadbirkorlar va startaplar uchun hali yetarlicha ommalashmaganligi; hududlararo va tarmoqlararo notekis rivojlanish.¹⁵

Bundan tashqari, soliq chegaralarining uzoq vaqt o'zgarmasligi natijasida yuzaga kelgan «chegaraga yopishib qolish» hodisasi, ya'ni tadbirkorlarning aylanmani sun'iy ravishda cheklashi yoki bir nechta yuridik shaxsga bo'linib ishlashi, byudjet

¹²Kichik biznes o'sishi uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha takliflar ko'rib chiqildi. — president.uz, 2026-yil.

¹³Kichik va o'rta biznes subyektlarining o'sishi uchun yanada qulay shart-sharoitlar yaratish to'g'risida (soliq islohoti hujjati). — president.uz, 2026-yil 29-may.

¹⁴O'zbekistonda kichik biznes uchun soliq imtiyozlari 2026. — azma.uz.

¹⁵Kichik biznesni rivojlantirishda davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari. — innoist.uz, ilmiy maqola, 2025-yil ma'lumotlari.

daromadlariga ham, sohaning tabiiy o'sishiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Eksportga yo'naltirilgan kichik korxonalar uchun sertifikatlash, transport-logistika va xalqaro standartlarga moslashish xarajatlari yuqoriligicha qolmoqda. Davlat qo'llab-quvvatlash choralarining amaliy natijadorligini uzluksiz monitoring qilish va baholash tizimi ham yanada takomillashtirishni talab etadi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning turli institutsional modellarini namoyish etadi. Germaniyada davlat taraqqiyot banki orqali kichik va o'rta korxonalarga arzon uzoq muddatli kredit liniyalari taqdim etiladi, bu esa tijorat banklari bilan hamkorlikda amalga oshiriladi. Janubiy Koreyada Kichik va o'rta biznes vazirligi texnoparklar va biznes-inkubatorlar tarmog'i orqali innovatsion startaplarni maqsadli moliyalashtiradi. Singapurda esa "Enterprise Singapore" agentligi grantlar, soliq imtiyozlari va eksportni qo'llab-quvvatlash dasturlari orqali kichik korxonalarning xalqaro bozorlarga chiqishiga ko'maklashadi. Yevropa Ittifoqining "Kichik biznes to'g'risidagi akt" (Small Business Act) tamoyillari esa «avvalo kichiklar haqida o'ylash» (think small first) g'oyasiga asoslanib, barcha me'yoriy-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqishda kichik biznes manfaatlarini ustuvor hisobga olishni nazarda tutadi. Ushbu tajribalarning umumiy jihati — davlat qo'llab-quvvatlashining nafaqat moliyaviy, balki institutsional (iqtisodlashgan agentliklar), huquqiy (soddalashtirilgan tartibga solish) va bilim-konsalting (inkubatorlar, texnoparklar) yo'nalishlarini uyg'un tarzda birlashtirishidadir. Ushbu tajribani milliy shart-sharoitlarga moslashtirgan holda joriy etish O'zbekiston uchun ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosati izchil va kompleks tus olmoqda: huquqiy baza takomillashtirilmoqda, moliyaviy instrumentlar kengaytirilmoqda, soliq yuki yengillashtirilmoqda, yangi institutlar tashkil etilmoqda va raqamli xizmatlar joriy etilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi PF-50-son Farmoni. "Kichik va o'rta biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida".

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida".

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti — tadbirkorlar bilan V ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi hujjat, 2026–2027-yillar dasturi. — Manba: president.uz.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti — kichik biznes o'sishi uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha takliflar va soliq islohoti hujjatlari, 2026-yil. — Manba: president.uz.

5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Kichik biznes va tadbirkorlik statistikasi, 2025-yil ma'lumotlari.

6. Ergashxodjaeva, Sh.D.(2014). Innovatsion marketing. —Toshkent: TDIU, 180b.

7. Aripov, O.A. (2019). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish hamda ishbilarmonlik muhitini yaratish. — Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, №2, 12–18 b.

8. Boltayev, Sh.Sh., Raxmatov, A.A. (2019). Tadbirkorlikni innovatsion rivojlantirishning ayrim jihatlari. — Xalqaro moliya va hisob, №5, 45–52 b.

9. Smith, A. (1776). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. — London: W. Strahan and T. Cadell, 1096 p.

10. North, D.C. (1990). Institutions, Institutional Change and Economic Performance. — Cambridge: Cambridge University Press, 152 p.

11. Schumpeter, J.A. (1942). Capitalism, Socialism and Democracy. — New York: Harper & Brothers, 431 p.

